

Door: Peter van Roosmalen

Datum: 06 april 2010

Aansprakelijkheid

Algemeen

Met aansprakelijkheid wordt bedoeld dat een persoon gehouden is aan een verbintenis te voldoen. Als iemand aansprakelijk is, moet hij verhaal op zijn vermogen ter voldoening van een of meerdere verbintenissen accepteren, ook wanneer hij de verbintenis niet tot stand heeft gebracht.

Het primaire doel van het civiele aansprakelijkheidsrecht is herstel of compensatie van geleden schade. Daarnaast kan er een preventieve gedragscorrigerende werking van uitgaan. Een derde doel van aansprakelijkheidsrecht kan genoegdoening zijn: erkenning voor het feit dat men schade geleden heeft.

Uitgangspunt

Het uitgangspunt in het civiele recht is dat men schade zelf dient te dragen. Er moeten zwaarwegende redenen zijn om van deze hoofdregel af te wijken. Het aansprakelijkheidsrecht stelt vast wanneer iemand in het algemeen of in een bepaald geval aansprakelijk is voor schade die een ander geleden heeft. Aansprakelijkheid moet niet worden verward met verantwoordelijkheid.

Bronnen van aansprakelijkheid

Als ondernemer loop je risico. Je kunt bijvoorbeeld aansprakelijk zijn als je bij de uitoefening van je bedrijf schade toebrengt aan anderen. Het Nederlands recht kent verschillende bronnen van aansprakelijkheid:

- *Contractuele aansprakelijkheid*: aansprakelijkheid die voortvloeit uit het niet-nakomen van een overeenkomst, deze aansprakelijkheid volgt uit een rechtshandeling. Je bent contractueel aansprakelijk als je een verplichting uit een contract niet volledig nakomt, bijvoorbeeld als je goederen niet, niet op tijd, of in

- slechte staat levert. Als je je niet aan een contract houdt, dan lever je een ‘wanprestatie’¹ en moet je de schade vergoeden (behalve bij overmacht).²
- *Wettelijke aansprakelijkheid*: deze aansprakelijkheid volgt uit feitelijke handelingen en zogeheten “blote” rechtsfeiten.³ Alle aansprakelijkheid die niet voortvloeit uit een overeenkomst, maar die voortvloeit uit de wet, wordt wettelijke aansprakelijkheid genoemd. De rechtsgronden voor deze aansprakelijkheid worden in de wet gevonden en wel omschreven als verbintenissen uit de wet. Hierbij maakt men een onderscheid tussen aansprakelijkheid uit onrechtmatige daad en aansprakelijkheid uit rechtmatige daad.

Schuld of risico

Het burgerlijk recht maakt een onderscheid tussen schuld en risico.

Schuldaansprakelijkheid

Als er wordt voldaan aan de volgende drie voorwaarden, is er sprake van schuldaansprakelijkheid:

- er is sprake van onrechtmatig handelen, dat wil zeggen dat er wordt gehandeld in strijd met de zorgvuldigheidseisen die mogen worden verwacht ten opzichte van personen en goederen van anderen;
- je hebt schuld aan het plaatsvinden van dat onrechtmatig handelen; en
- er is schade die het gevolg is van jouw onrechtmatig handelen.

Risicoaansprakelijkheid

Bij risicoaansprakelijkheid speelt schuld geen rol. Als een bepaald risico zich voltrekt dan is daarmee de aansprakelijkheid gegeven. Er hoeft hierbij geen sprake te zijn van verwijtbaar gedrag. Zo kun je als werkgever aansprakelijk zijn voor fouten van werknemers, zonder dat je zelf iets verkeerd hebt gedaan. Bepaalde specifiek in de wet omschreven risico's komen dus voor rekening van de verantwoordelijke. Andere voorbeelden van risicoaansprakelijkheid:

- aansprakelijkheid voor niet-ondergeschikten;

---

¹ Sinds de invoering van het nieuw Burgerlijk Wetboek in 1992 komt de term wanprestatie niet meer voor in de wet. In plaats daarvan wordt naar de wettekst gesproken van toerekenbare tekortkoming in de nakoming.

² Als de wederpartij geen schuld heeft, of als de oorzaak niet binnen zijn risico ligt, dan is er sprake van overmacht. Dit wordt een ‘niet-toerekenbare tekortkoming’ genoemd. De wederpartij moet overmacht kunnen aantonen. Als er geen overmacht is, dan is er sprake van een wanprestatie. De oorzaak van het niet nakomen is dan voor rekening en risico van de wederpartij. Dit wordt een ‘toerekenbare tekortkoming’ genoemd.

³ Een bloot rechtsfeit is geen feitelijke handeling maar levert wel een rechtsgevolg op. Blote rechtsfeiten bestaan dus niet uit gedragingen van mensen.

- aansprakelijkheid voor gebouwen;
- als producent voor schade die is veroorzaakt door een gebrek in jouw producten;
- aansprakelijkheid voor milieuschade;
- als werkgever voor schade die jouw werknemers oplopen tijdens hun werkzaamheden.

Beperken van aansprakelijkheid

Je kunt je aansprakelijkheid op verschillende manieren beperken, bijvoorbeeld door:

- een verzekering af te sluiten. De verzekeraar betaalt dan de aansprakelijkheidslast;
- de juiste rechtsvorm te kiezen. In een rechtsvorm met rechtspersoonlijkheid, zoals een bv, ben je bijvoorbeeld normaliter niet aansprakelijk met je privévermogen. Dit kan een reden zijn om te kiezen voor een bv en niet voor een eenmanszaak;
- afspraken te maken in contracten en algemene voorwaarden; hiermee kun je bepaalde aansprakelijkheden uitsluiten. Let er wel op dat je aansprakelijkheid in de wet niet altijd opzij kunt schuiven in een contract of algemene voorwaarden.

Exoneratiebeding

Een exoneratiebeding of exoneratieclausule is een vrijwaring op grond waarvan, mits in het betreffend geval en onder de gegeven omstandigheden geldig, een wettelijke verplichting tot schadevergoeding, ontstaan door een toerekenbare tekortkoming of onrechtmatige daad, wordt uitgesloten of beperkt.

Voorbeelden van exoneratieclausules zijn bordjes die worden opgehangen bij garderobes en sportcentra waarop wordt aangegeven dat de directie zich niet aansprakelijk stelt voor schade of diefstal. Ook worden exoneratiebedingen vaak opgenomen in de algemene voorwaarden van overeenkomsten. Het ophangen van een bordje waarop aansprakelijkheid wordt uitgesloten voorkomt niet altijd dat men toch aansprakelijk wordt gesteld. Een beroep op exoneratie is niet altijd louter op basis van een bordje of van een clausule in een overeenkomst toegestaan.

Om een beroep op een exoneratiebeding te kunnen honoreren moet in de eerste plaats vast staan of de partijen vooraf voldoende op de hoogte waren van het beding en ermee akkoord gingen. Het beroep op het beding slaagt niet als een slachtoffer aannemelijk kan maken dat hij een daartoe strekkend bordje niet heeft opgemerkt. Een ondernemer die zich via bordjes wil vrijwaren van aansprakelijkheid zal zijn klanten dus expliciet op deze informatie moeten wijzen.

Ook als de benadeelde partij wel op de hoogte was van het exoneratiebeding en ermee heeft ingestemd, kan het beding toch niet altijd vrijwaren van aansprakelijkstelling. Een exoneratiebeding dat is opgenomen in een overeenkomst kan namelijk in strijd zijn met de goede zeden of de openbare orde. Dat betreft bijvoorbeeld exoneratiebedingen die

bewuste roekeloosheid of opzettelijke nalatigheid beogen toe te staan. Dergelijke bedingen zijn niet rechtsgeldig. Ook spelen overwegingen van redelijkheid en billijkheid een rol. Men kan zich niet simpelweg middels een eenzijdige wilsverklaring van eigen plichten en verantwoordelijkheden ontslaan.

De rechter bepaalt wanneer er sprake is van een onredelijke of onbillijke situatie. Zo zal een beroep op een exoneratieclausule niet slagen als de schade onevenredig groot en onverzekerbaar is en als er sprake is van opzet of grote nalatigheid door de partij die aansprakelijkheid wordt gesteld.